Заданні да конкурсу “Знак таленту”
25.04.2024

Тэма: “Аповесць Максім Гарэцкага “Дзве душы” як крок да станаўлення беларускай нацыянальнай літаратуры і філасофіі”

Заданне 1
Прачытайце факты з біяграфій пісьменнікаў і вызначце, пра каго ідзе гаворка.

1. Выкладаў у Віленскай гімназіі.
2. Вучыўся ў Віленскім рэальным вучылішчы.
3. Служыў у войску, трапіў на фронт.
4. На вайне быў у званні прапаршчыка.
5. Аўтар зборнікаў “Жалейка”, “Гусляр”.
6. Піша кнігу “Гісторыя беларускай літаратуры”.
7. Карыстаецца жаночым псеўданімам.
8. Піша пад псеўданімам Яська-гаспадар з-пад Вільні.
9. Хварэе на сухоты.
10. Праходзіць лячэнне ў прыватным яўрэйскім шпіталі Мішмэрэс-Хойлін.
11. Сын праваслаўнага святара.
12. Вучыцца ў царкоўна-прыхадской школе.
13. Рэдактар газеты “Наша думка”.
14. Друкуецца ў газеце “Наша думка”.
15. Уваходзіць у склад Інбелкульта.
16. Працуе ў Віленскім саюзе каапературываў.
17. Аб’ектам даследвання абірае беларускі светагляд.
18. Быў арышт аваны чатыры разы.
19. Расстраляны савецкай уладай за контррэвалюцыю.
20. Скончыў жыццё самагубствам.

Заданне 2
Паглядзіце на фотаздымкі. Адкажыце на пытанні да іх.

1. Запішыце прозвішчы, імёны, імёны па бацьку людзей, якія выяўлены на фотаздымках. Таксама запішыце іх псеўданімы.

А)

Б)

Паглядзіце на фотаздымкі. Адкажыце на пытанні да іх.

2. Дзе размяшчаюцца або размяшчаліся аб’екты, што выяўлены на фота?

А)

Б)

Паглядзіце на малюнкі і фотаздымкі. Адкажыце на пытанні да іх.

3. А) Як называецца кніга, хто яе аўтар?

Б) Хто аўтар тэксту, надрукаванага ў газеце, як ён называецца?

В) Хто аўтар гэтага тэксту, як ён называецца, у якім годзе выдадзены?

А) 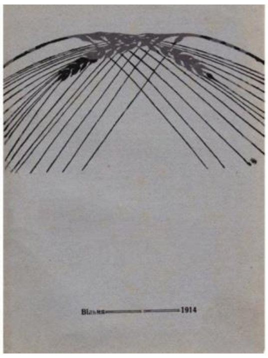

Б)

Цана асобнага нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Год VIII. 25 студня 1913 г. № 4.

В) 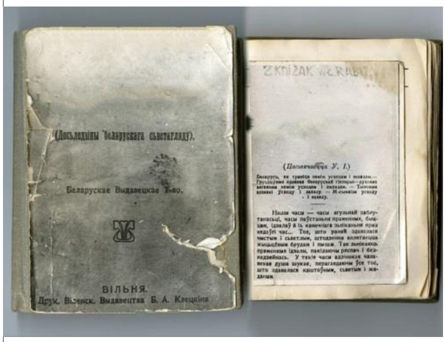

Паглядзіце на фотаздымкі. Адкажыце на пытанні да іх.

4. Хто на фотакартках? У якія перыяды жыцця і ў якіх абставінах маглі быць зроблены гэтыя фотаздымкі? Дайце як мага больш разгорнуты адказ.

А)

Б) 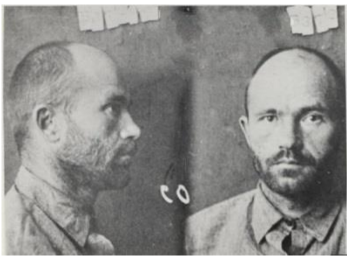

Паглядзіце на фотаздымкі. Адкажыце на пытанні да іх.

5. Ніжэй прадстаўлены фота са спектакля па аповесці Максіма Гарэцкага “Дзве душы”. Запішыце, у якім годзе была зроблена гэтая пастаноўка, якім тэатрам, хто быў рэжысёрам.

У красавіку **2016** года ў **Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы** адбылася прэм'ера спектакля «Дзве душы» паводле аповесці Максіма Гарэцкага ў пастаноўцы **Мікалая Пінігіна.**

Заданне 3.

Частка А. Пазнайце героя аповесці па апісанні, запішыце яго ці яе імя.

1. …не пазнаваў даўнейшага …, неклапатлівага, вясёла-няўважнага пастуха, потым работніка ў прудзе (млыну). У яго на вачох быў сур'ёзны, удумлівы, крыхачку хмарны работнік, каторы найлепі разважаў аб значэнні падзей і быў гарачы паклоннік недалёчкай сацыяльнай рэвалюцыі.	
2. …аратар – малады яшчэ хлапец, вучань Гарэцкага каморна-агранаміцкага вучылішча…аратар гэты, стоячы на плоце і абшчапіўшы аднэй рукою кол, другою, змёрзлаю, грубаю і чырвонаю, быццам тая карэлая гліна, махаў у рытм прастуднага, сіплага, але маладога і дужога голасу…	
3. …меў такі характар, што што-небудзь незвычайнае ў жыцці не ўражала адразу душы яго болем і радасцю…ён доўгі час і ў гэтым разе быў толькі пабочным глядзельнікам і ціхім думаннікам.	
4. Але правадыры-інтэлегенты з іх характэрнай інстынктыўнай цямнасцю не мелі для яго асаблівай прыхільнасці. Чулі ў … той гатунак людзей-самавукаў, каторыя хоць і вялікай высакосці даходзяць у мастацтве, палітыцы ці абы-якой навуцы, але назаўсёды застаюцца з нейкай хібаю ў самым грунтоўным, а дзеля таго неўспадзеўкі і страшна лёгка зваліваюцца часам на самы дол чалавечай думкі. Яны, гэтакія, нейкім дзівам сумяшчаюць у душы сваёй найлепшы, здаецца, гуманізм і найгоршае, акажацца, чалавеканялюбства, хімію і алхімію, марксізм і хірамантыю і з аднолькавай шчырасцю веруюць у тое і другое.	
5. Яна ж зморана схілілася і паглядзелася ў люстра; і паціху адсунулась; схудзела і неяк зблажэла за гэтыя дні беганіны і непакою ў незвычайнай сферы. Дзівавала сабе, што згубіла і не мае сваёй паўсёднай жыццярадаснасці, што выбілася з духу.	
6. …грэбліва маўклівы, панскае пароды гвардзейскі афіцэр.	
7. Памешчык сярэдняй заможнасці…атупеў з гора і злабы…	
8. Белы тварык з бліскучымі чорнымі вачмі і пасмачкамі; а ў тых вачох радасна-вясёлы, ціхі смех… летуцела быць балерынаю, танцавала многа і з вялікай прыемнасцю	
9. Пад прозвішчам … працаваў у месце N., сярод бальшавікоў капітан …, як тайны агент вялікага маскоўскага хаўрусу «Вызвалення Расеі». Гэта быў высокі мужчына ў чорным крытым кажушку і вялікіх, халявістых ботах, яшчэ не стары, але з акладзістаю барадою і сівеючай галавой, быццам усаджанай у вялікія чорныя акуляры.	

10. …была ціхая, маўклівая, але разумная і рахманая баба, жонка здадзенага ў салдаты і ў скорым часе памёршага там мужыка, і прыйшлася якраз да новага жыцця.	
11. …пачуў, як зняцейку капнулі з вачэй слёзы, і мяніў сябе ў думках неўрастэнікам, і бязвініў, што гэта добра, што плачыць па без пары згасшаму песняру, і рад быў, што яны ў цямноце не бачаць яго слёз.	

Частка Б. Каму з герояў належаць наступныя словы аб беларусах і аб беларускім адраджэнні?

1. - Ну, таварыш, дзёрнем за вашу самасційную мову і... за богам створанае характво, ці што... Не за харавство вашае мовы, не, бо яна, таварыш, пакуль што мала скобленая і некультурная…	
2. Браты сяляне! Браты беларусы! Значыцца, будзем галасаваць за свой спісак! За беларускі спісак! …А тут нічога не выйдзе, бо селяніну бліжэй і знаямей цяпер пытанне аб міры і зямлі, чымся аб беларускім адраджэнні.	
3. - У нас, белоруссов, нет классовой борьбы! - смачным, зычным голасам прагалашаў … у заканчальнай прамове. - Нет ее, не должно быть и не будет!! Мы все, от пана до Степана, как говорится, будем стоять за одно: тесный союз з Россией и законное наделение малоземельных крестьян землею!..	
4. «Да ўніверсітэта гаварыў найбольш па-беларуску. І думаў па-беларуску. Не: школа навучыла думаць па-руску. Ці ж праўда?» І лавіў сябе, як думае: па-беларуску ці па-маскоўску, і не мог злавіць. «А вы, аднак жа, адкажыце мне...» Ён нічога не можа адказаць. Ён нават не можа адчуць усяе глыбі гора і няшчасця гэтай старонкі, што цяпер усцяж укрыта акопамі, крыжамі і магілкамі. Не можа. «А вы, аднак жа...» - Я, бачыце, як беларус, патроху знаходжу сябе ў беларускай нацыянальнай і сацыяльнай свядомасці.	
5. ...думала так: для адраджэння патрэбны людзі з вышэйшай асветаю, дык яна папрацуець год-два ў школцы, заробіць грошы, а потым паедзе вучыцца. …хацела вырваць з успамінаў тую вясну, назаўсёды зрачыся ўсякіх любошчаў і ўсёй душою аддацца “толькі аднэй святой працы - працы на ніве беларускага адраджэння”. “Ці можна шкадаваць сіл, прыгажосці, маладосці для адраджэння бацькаўшчыны?”	
6. Яму здавалася, што ўсе рэнегаты-беларусы ведаюць аб адраджэнні і аб тым, што павінны адраджацца, і калі не адраджаюцца, дык з прычыны прыкрай людской нядбайнасці і папсаванасці сваей натуры. …было дужа цяжка знасіць тое, што на тэрыторыі Беларусі ў бальшавізму, апрача чужынцоў, ачынуліся і ўзяліся кіраваць беларускім сялянствам якраз найгоршыя на іх погляд беларускія людзі, бо абмаскаленыя беларусы, закаранелыя рэнегаты і партыйна-тупыя праціўнікі “ўсякага там яшчэ адраджэння”, пагарджаўшыя, з іх убогай духоўна фанатычнасцю, беларускай моваю і ўсім нацыянальна-беларускім.	

Заданне 4.

Выберыце правільны адказ/адказы з прапанаваных.

Кожны правільны адказ –1 б., макс. 10 б.

1. Якія былі перадумовы ўзнікнення эсэ “Адвечным шляхам”?

А. Фарміраванне ўласнай ідэнтычнасці беларускага народа;
Б. Імкненне да пабудовы незалежнай дзяржавы;
В. “Пераацэнка каштоўнасцей” і адмаўленне класічных падыходаў у мысленні;
Г. Палітычныя перавароты (рэвалюцыі 1905 і 1917 гадоў), Першая сусветная і грамадзянская война на Беларусі.

2. Каму Ігнат Канчэўскі прысвяціў свой галоўны твор (“Адвечным шляхам”)?

А. Любай жонцы Мілачцы;
Б. Бацьку Уладзіміру Ігнатавічу Канчэўскаму;
В. Брату Арсеню Канчэўскаму;
Г. Максіму Гарэцкаму.

3. Што лучыць эсэ “Адвечным шляхам” з мастацкім творам?

А. Метафарычнасць;
Б. Структурыраванасць тэсту;
В. Значная колькасць эмацыйна-афарбаванай лексікі;
Г. Асноўныя тэзісы, змешчаныя на пачатку кожнай з частак.

4. На прыкладзе каго Канчэўскі паказвае дваістасць беларускай душы ў адносінах рэлігіі (зрабіўшыся хрысціянамі, беларусы не забыліся на сваіх паганскіх багоў)?

А. Францыск Скарына;
Б. Рагнеда;
В. Усяслаў Чарадзей;
Г. Міндоўг.

5. Якія ідэі прапануе Ігнат Канчэўскі для гарманічнага развіцця грамадства (у тым ліку беларускага), пазбягання духоўнага і сацыяльнага крызісу?

А. Ідэя верхавенства “духа канцылярыі”;
Б. Ідэя “ліючайся” формы;
В. Ідэя творчасці як “жыццёвай падставы”;
Г. Ідэя “пластычнасці законаў”.

6. Што Ігнат Канчэўскі называе “духовым мяшчанствам”?

А. Ідэалогію;
Б. Творчасць;
В. Маральны кодэкс;
Г. Хрысціянства .

7. Дапоўніце думку Ігната Канчэўскага: “Дух нацыянальны заўсёды мацнейшы і чысьцейшы ў народаў …”.
А. вольных;
Б. прыгнечаных;
В. высокаразвітых;
Г. пануючых.

8. Якую рэальную “грамаду”, дзе адсутнічае прымус, Ігнат Канчэўскі прыводзіць як прыклад свабоднага грамадства?
А. Беларускіх старавераў;
Б. Яўрэйскую абшчыну (кагал);
В. Запарожскую Сечу;
Г. Савецкую камуну.

9. Дапоўніце думку Ігната Канчэўскага : “разам з … мы трацім і лепшую частку чалавечнасьці”.
А. мовай;
Б. свабодай;
В. дзяржаўнасцю;
Г. беларушчынай.

10. Вершы каго з класікаў цытуюцца ў абодвух творах?
А. Змітрака Бядулі;
Б. Максіма Багдановіча;
В. Янкі Купалы;
Г. Алеся Гаруна.

Заданне 5

Адкажыце на пытанні.

1. Пералічыце гістарычныя перыяды, падзеі, адлюстраваныя ў аповесці “Дзве душы”(назвы і даты).
2. Назавіце накірункі палітыкі першых гадоў савецкай улады , што знайшлі адлюстраванне ў аповесці “Дзве душы”.
3. Арганізацыя і дзейнасць якіх органаў савецкай ўлады на вёсцы сталі прычынай шматлікіх паўстанняў сялян? У аповесці іх дзейнасць апісвалася наступным чынам: “паварочаліся дамоў гультаямі, бандытамі і пад штандарам бальшавізму здзекуюцца над усімі сялянамі”.
4. Па якім абвінавачванні Мікола Канцавы трапіў у “чразвычайку”?
5. Што Ігнат Абдзіраловіч у размове са студэнтам назваў сваёй Бацькаўшчынай?
6. Студэнт Сухавей ў адносінах да Абдзіраловіча выказаўся: “Ну, дык мне не па дарозе з рэнэгатам”. Растлумачце, хто такі рэнегат.
7. Кнігу менавіта гэтага аўтара, пачынаючы з якога “згасьлі вялікія жаданні і лятункі аб вольным чалавеку” (паводле Канчэўскага), са здзіўленнем знаходзіць Ігнат Абдзіраловіч на кватэры ў Васіля.
Запішыце назву кнігі і прозвішча яе аўтара.
8. Каму з персанажаў належаць словы: “сячы трэба да карэння”? Што яны азначаюць?
9. Чаму Ігнат Канчэўскі падпісвае сваё эсэ “Адвечным шляхам” псеўданімам Ігнат Абдзіраловіч?

10. Чаму, на думку Ігната Канчэўска, "беларускі народ не стварыў выразнай культуры"? Якая "вялікая трагедыя народнага духу" гэтаму перашкодзіла?
11. Прывядзіце прыклады з аповесці "Дзве душы", якія б падцвярджалі наступную цытату з эсэ "Адвечным шляхам":
"Марксізм лічыць магчымым даць уладу толькі пролетарыяту, ну, а сялянства павінна цярпець яго, хоць і «працоўную», дыктатуру. Знача, ўжо рабы і ўладары ёсьць; і прыклад камуністычнага досьледу Расеі сьведчыць, што працоўныя ўладары могуць быць вельмі жорсткія і несправядлівыя да сваіх працуючых рабоў."
12. Узгадайце адвечнае пытанне Шэкспіра: "Быць, або не быць?". Адкажыце за галоўнага героя аповесці "Дзве душы" , "быць або не быць кім?".

Напрыклад : *"Быць або не быць **чалавекам**"*